

BOSHQARISH USULLARINING TURLARI VA MOHIYATI

Xilola Nematovna Ochilova – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti “Menejment” kafedrası dotsenti v.b., PhD

Humoyun Xaydovul o‘g‘li Boboqulov– SamISI, Servis fakulteti, Log–124 guruh talabasi

Annotatsiya. *Ushbu maqola* boshqarish usullarining nazariy asoslari, boshqarish usullarining asosiy turlari, boshqarish usullarining amaliy jihatlari, hamda boshqarish usullarini qo‘llashda vujudga keladigan muammolar va ularning yechimlar yoritib berilgan.

Kalit so‘zlar: usul, boshqaruv usullari, boshqaruv usullarining turlari, boshqaruv usullarining qo‘llanilishidagi tamoyillar, boshqaruv usullarini qo‘llashdagi muammolar va yechimlar, boshqaruv samaradorligi.

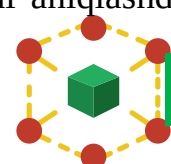
Аннотация. В данной статье освещены теоретические основы методов управления, основные виды методов управления, практические аспекты методов управления, а также проблемы, возникающие при применении методов управления, и пути их решения.

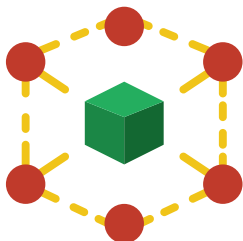
Ключевые слова: метод, методы управления, виды методов управления, принципы применения методов управления, проблемы и решения при применении методов управления, эффективность управления.

Abstract. This article covers the theoretical foundations of management methods, the main types of management methods, practical aspects of management methods, as well as problems arising from the application of management methods and their solutions.

Keywords: method, management methods, types of management methods, principles of applying management methods, problems and solutions in applying management methods, management effectiveness.

Kirish. Boshqarish usullari har bir tashkilotning muvaffaqiyatli faoliyat yuritishida muhim rol o‘ynaydi. Ushbu usullar, tashkilotning maqsadlarini amalga oshirish uchun zarur bo‘lgan resurslarni taqsimlash va boshqarish jarayonida qo‘llaniladi. Boshqarish usullarining turlari va mohiyati zamonaviy iqtisodiy sharoitlarda tashkilotlar o‘rtasida raqobatni oshirishi, innovatsiyalarni joriy etishi va samaradorlikni oshirishi uchun juda muhimdir. Ushbu mavzuning dolzarbligi shundaki, globalizatsiya va raqobat sharoitida tashkilotlar o‘z faoliyatini yanada samarali ravishda tashkil etish yo‘llarini izlamoqdalar. Bu esa boshqarish usullarini o‘rganish va ularni amaliyotga tatbiq etish zaruratini tug‘diradi. Ushbu tadqiqotning maqsadi boshqarish usullarining turlari va mohiyatini chuqur tahlil qilish, ularning nazariy asoslarini, asosiy tushunchalarini, amaliy jihatlari, shuningdek, ushbu usullarda yuzaga keladigan muammolar va ularning yechimlarini aniqlashdan

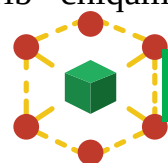

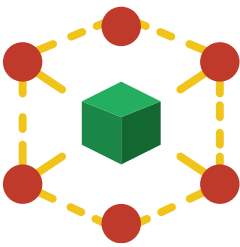

iboratdir. Tadqiqotning asosiy vazifalari quyidagilardan iborat: boshqarish usullarini tahlil qilish va ularning mohiyatini ochib berish; boshqarish usullarining asosiy tushunchalari va prinsiplarini ko'rsatish; amaliy misollar orqali boshqarish usullarining samaradorligini baholash; tashkilotlarda boshqarish usullarida yuzaga keladigan muammolarni aniqlash va ularni yechish yo'llarini taklif qilish. Tadqiqotning ahamiyati nafaqat nazariy jihatdan, balki amaliy jihatdan ham namoyon bo'ladi, chunki yaxshi boshqarish usullari tashkilotlarning raqobatbardoshligini oshiradi, resurslardan samarali foydalanishni ta'minlaydi va xodimlarning motivatsiyasini oshiradi. Shuning uchun, ushbu tadqiqot boshqarish sohasida ilmiy va amaliy qiziqish uyg'otadi va natijalari tashkilotlar uchun foydali bo'lishi mumkin.

Boshqarish usullari har qanday tashkilotning muvaffaqiyatli faoliyat yuritishi uchun muhim ahamiyatga ega. Boshqaruv jarayoni, ilgari olingan tajribalar va zamonaviy talablar asosida tashkilotlar o'z faoliyatini qanday rejalashtirish, tashkillashtirish, rahbarlik qilish va nazorat qilishini aniqlaydi. Bugungi kunda, tez o'zgarayotgan iqtisodiy sharoitlar, raqobat kuchi va globalizatsiya boshqarish usullarining muhimligini yanada oshirgan. Boshqarish usullari tashkilotlarning ichki va tashqi muhitini o'rganish, maqsadlarini belgilash va ularni amalga oshirishda qo'llaniladi. Maqsadimiz ushbu tadqiqot ishida boshqarish usullarining turlari, ularning mohiyati, nazariy asoslari va amaliy qo'llanilishiga oid masalalarni ko'rib chiqishdir. Shuningdek, boshqarishda duch kelinadigan muammolar va ularning yechimlari haqida ham fikr yuritamiz. Ushbu ishni bajarish davomida, nazariy bilimlarimizni amaliy misollar bilan boyitishga harakat qilamiz. Buning uchun, boshqaruv usullarining tarixiy rivojlanishi, ularning asosiy tushunchalari va prinsiplari, shuningdek, amaliy misollar orqali boshqarish jarayonining samaradorligini oshirish yo'llari ko'rib chiqiladi. Keling, ushbu tadqiqotda boshqarish usullarining turlari va mohiyatini chuqur tahlil qilib, zamonaviy boshqaruv nazariyasi va amaliyotida qanday ahamiyatga ega ekanligini o'rganamiz. Boshqarish usullarini to'g'ri tanlash va qo'llash tashkilotning muvaffaqiyatini belgilovchi asosiy omil bo'lib xizmat qiladi.

Boshqarish usullari zamonaviy tashkilotlarda muvaffaqiyatli ishlash uchun muhim ahamiyatga ega. Boshqarish, tashkilotning maqsadlariga erishish uchun resurslarni samarali boshqarish jarayonidir. Bu jarayon ko'plab usullar, strategiyalar va metodlarni o'z ichiga oladi. Boshqarish usullarining mohiyati, ularning qanday ishlashi va tashkilotlarda qanday tatbiq etilishi, zamonamizda har qanday tashkilot uchun juda muhim masaladir. Ushbu tadqiqot ishida boshqarish usullarining turlari, ularning nazariy asoslari, amaliy jihatlari hamda mavjud muammolari va ularni hal etish yo'llari ko'rib chiqiladi. Ushbu mavzu dolzarb ahamiyatga ega bo'lib, zamonaviy iqtisodiy sharoitlarda tashkilotlar samaradorligini oshirish uchun zaruriy bilimlarni o'z ichiga oladi. Tadqiqotning asosiy maqsadi boshqarish usullarini chuqur o'rganish, ularning nazariy va amaliy jihatlari tahlil qilish va mavjud muammolarni aniqlashdir. Buning uchun, boshqarish usullarining tarixi, asosiy tushunchalari va prinsiplari, shuningdek, amaliy misollarni ko'rib chiqamiz.

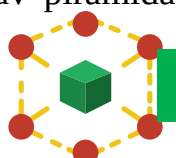

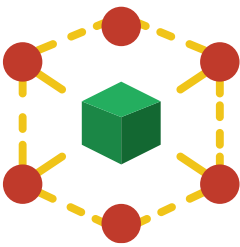

Shuningdek, boshqarish usullarida uchraydigan muammolar va ularning yechimlari ham alohida ko'rib chiqilishi lozim. Ushbu tadqiqot ishlari asosida, boshqarish usullarining samaradorligini oshirish uchun takliflar beriladi. Maqsadimiz, boshqarish sohasida talabalar va amaliyotchilar uchun foydali va yangi ma'lumotlarni taqdim etishdir. Bu esa, o'z navbatida, tashkilotlar boshqaruvini yaxshilash va ularning raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi.

Boshqarish usullarining nazariy asoslari boshqaruvning asosiy elementlari va ularning o'zaro aloqalari bilan bog'liq. Boshqarish nazariyasi o'zida turli xil usullarni, tamoyillarni va strategiyalarni o'z ichiga oladi. Tarixiy jihatdan, boshqaruv o'zining rivojlanishida bir necha asosiy davrlarga bo'linadi. Dastlabki boshqaruv usullari qadimgi tsivilizatsiyalarda, masalan, Misr, Xitoy va Yunonistonda shakllana boshlagan. Ular asosan ierarxik strukturalar va buyruq asosida boshqarishga asoslangan edi. Keyinchalik, 18-asrda sanoat inqilobi natijasida boshqaruv nazariyasi yangi bosqichga ko'tarildi. Bu davrda Frederick Taylor tomonidan ishlab chiqilgan ilmiy boshqaruv nazariyasi, resurslarni yanada samarali boshqarish uchun usullarni taklif etdi. 20-asrda esa, boshqaruv nazariyasi yanada rivojlanib, yangi usullar va prinsiplarga ega bo'ldi. Masalan, Mary Parker Follett va Elton Mayo kabi olimlar inson omilini boshqarishda inobatga olish zarurligini ta'kidladi. Ushbu tadqiqotda boshqarish usullarining nazariy asoslarini tahlil qilish, ularning tarixiy rivojlanishidagi asosiy bosqichlarni ko'rsatish va zamonaviy boshqaruv nazariyasida qanday yangiliklar mavjudligini o'rganish muhimdir. O'zbekistonning zamonaviy iqtisodiy sharoitida boshqarish usullarini o'rganish, ichki va tashqi bozorlar sharoitida tashkilotlarning raqobatbardoshligini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Shu bilan birga, boshqarish usullarining mohiyatini to'liq anglash, tashkilotlar uchun samarali strategiyalar ishlab chiqishga yordam beradi.

Boshqarish usullarining nazariy asoslarini o'rganish, ularning tarixiy rivojlanishi va zamonaviy boshqaruv jarayonidagi o'rnini aniqlashda muhim ahamiyatga ega. Boshqarish nazariyasi, birinchi navbatda, iqtisodiyot, psixologiya, ijtimoiy fanlar va boshqa sohalardan kelib chiqqan tushunchalar va printsiplardan iborat. Boshqaruv jarayonining asosiy bosqichlari rejalashtirish, tashkillashtirish, rahbarlik qilish va nazorat qilishdan iborat bo'lib, ushbu jarayonlarni amalga oshirishda turli xil boshqarish usullaridan foydalaniladi. Tarixiy nuqtai nazardan, boshqaruv usullari va nazariyasi bugungi kunga kelib ancha rivojlangan. Dastlab, boshqaruv jarayonlari asosan harbiy tashkilotlarda, keyinchalik esa tijorat va ijtimoiy tashkilotlarda qo'llanila boshlandi. Masalan, 20-asrning boshlarida fayl boshqarish metodologiyasi, Frederick Taylor tomonidan ishlab chiqilgan 'ilmiy boshqaruv' usullari tashkilotlarda samaradorlikni oshirish maqsadida keng qo'llanilgan. Taylorning usullari ishchilarni maksimal darajada samarali ishlashga undashga qaratilgan bo'lib, har bir ishning o'ziga xos xususiyatlarini o'rganish va ish jarayonini optimallashtirishga asoslangan. Keyinchalik, boshqarish nazariyasi va usullari yanada rivojlanib, Elton Mayo va boshqa ijtimoiy fanlar olimlari tomonidan odamlararo munosabatlar, motivatsiya va guruh dinamikasi kabi faktorlarga e'tibor qaratildi. Boshqarish usullarini o'rganishda muhim tushunchalaridan biri - boshqaruv piramidasi

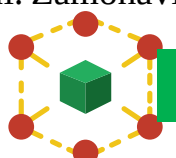

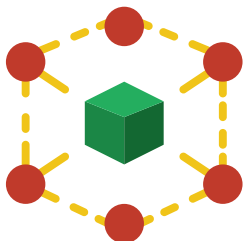

bo'lib, bu tuzilma tashkilotning ierarxik tartibini ko'rsatadi. Tashkilotda har bir darajadagi rahbarlar va ishchilar o'rtasida o'zaro aloqalar muhim ahamiyatga ega, chunki samarali boshqaruv jarayoni ushbu aloqalar orqali amalga oshiriladi. Boshqarish nazariyasi doimiy ravishda o'zgarib va rivojlanib bormoqda. Zamonaviy sharoitlarda, IT texnologiyalar va globalizatsiya boshqaruv usullarini qayta ko'rib chiqishga olib kelmoqda. Shuningdek, xususan, raqamli transformatsiya va sun'iy intellektning rivojlanishi boshqaruv jarayonlariga ham ta'sir ko'rsatmoqda. Ushbu o'zgarishlar, tashkilotlarning boshqaruv usullarini yangilashga va innovatsion yondashuvlarni amalga oshirishga undamoqda.

Boshqarish usullarining nazariy asoslari, ularning rivojlanishi va tarixiy konteksti boshqaruv ilm fanining muhim jihatlaridan biridir. Boshqarish nazariyasi ko'plab tadqiqotchilar tomonidan o'rganilgan va har bir boshqaruv usuli o'zining tarixiy rivojlanishiga ega. Boshqarish nazariyasining asoschilari orasida Frederic Taylor, Henri Fayol, Max Weber kabi shaxslar alohida o'rin tutadi. Frederic Taylor ilmiy boshqaruv nazariyasining asoschisi bo'lib, u ishchilarning samaradorligini oshirish uchun ilmiy usullarni qo'llash zarurligini ta'kidlagan. Henri Fayol esa boshqaruvni to'rt asosiy jarayonga bo'lgan aloqasini tahlil qildi: rejalashtirish, tashkil etish, rahbarlik va nazorat. Max Weber esa byurokratik boshqaruv nazariyasini ishlab chiqqan, bu nazariyada tashkilotlar ichidagi tartib va qoidalar muhim ahamiyatga ega deb hisoblangan. Boshqarish usullarining tarixiy konteksti, shuningdek, iqtisodiy va ijtimoiy sharoitlar bilan bog'liq bo'lib, har bir davrda boshqaruv usullari o'zgarib borgan. Boshqarish usullari bugungi kunda yanada murakkablasha boshladi va yangi yondashuvlar, masalan, innovatsion boshqaruv, agill boshqaruvi va boshqa turli xil metodologiyalar paydo bo'ldi. Bularning barchasi, zamon talablari va iqtisodiy sharoitlar bilan bog'liq holda boshqaruv sohasida yangiliklar kiritishga olib keldi. Boshqarish usullarining nazariy asoslari, ularning tarixiy rivojlanishi va hozirgi kunda qanday qo'llanilayotgani haqida batafsil ma'lumot berish, bu boradagi ilmiy tadqiqotlarni yanada chuqurlashtirishga xizmat qiladi.

Boshqarish usullarining asosiy tushunchalari va prinsiplarini tushunish, ularning mavjudligi va samarasini baholash uchun zarurdir. Boshqarish usullari ko'plab tushunchalarni o'z ichiga oladi, jumladan, strategik boshqaruv, operatsion boshqaruv, tashkiliy boshqaruv va inson resurslarini boshqarish. Har bir boshqarish usuli o'zining asosiy maqsadlari va vazifalariga ega bo'lib, tashkilotning samaradorligini oshirishga qaratilgan. Masalan, strategik boshqaruv uzoq muddatli maqsadlarni belgilaydi va tashkilotning rivojlanish strategiyalarini ishlab chiqadi. Operatsion boshqaruv esa kundalik faoliyatni nazorat qilish va samaradorligini oshirishga mo'ljallangan. Tashkiliy boshqaruv esa tashkilotning strukturasini va ishchi jarayonlarni boshqarishga qaratilgan. Boshqarish usullarining asosiy prinsiplariga kelsak, ular orasida o'zaro aloqada bo'lish, moslashuvchanlik, innovatsiya, resurslardan oqilona foydalanish va inson omilini inobatga olish kabi tamoyillar mavjud. Ushbu tushunchalar tashkilotlarning raqobatbardoshligini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Boshqarish usullarining mohiyati, shuningdek, tashkilotlarning ichki va tashqi muhitini o'rganish va ularga mos ravishda strategiyalar ishlab chiqish orqali ham namoyon bo'ladi. Zamonaviy

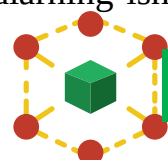

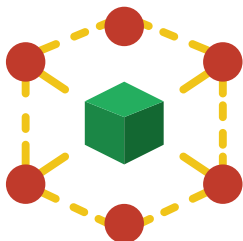

boshqaruv nazariyasida, ko'p hollarda, boshqarish usullari jamiyatning o'zgaruvchan sharoitlariga mos ravishda rivojlanib bormoqda. Boshqaruv jarayonida ishtirok etadigan barcha tomonlar o'rtasida samarali aloqa o'rnatish, tashkilotni rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Shuningdek, boshqarish usullari nafaqat nazariy, balki amaliy jihatlarni ham o'z ichiga oladi.

Boshqarish usullarining asosiy tushunchalari va printsiplari tizimli yondashuvga asoslangan. Boshqaruv sohasida eng ko'p qo'llaniladigan tushunchalardan biri 'boshqaruv jarayoni' hisoblanadi. Boshqaruv jarayoni rejalashtirish, tashkillashtirish, rahbarlik qilish va nazorat qilish bosqichlaridan iborat. Har bir bosqichning o'ziga xos vazifalari mavjud bo'lib, bu vazifalar tashkilotning maqsadlariga erishishga yordam beradi. Masalan, rejalashtirish bosqichida tashkilot maqsadlarini aniqlab olish va ularni amalga oshirish uchun zarur bo'lgan resurslarni belgilash muhimdir. Boshqaruv prinsiplarini o'rganish esa, tashkilot ichki va tashqi muhitidagi o'zgarishlarga moslashish imkoniyatini beradi. Boshqaruvda ko'plab prinsiplardan foydalaniladi, ulardan biri - Fayol qonunlari. Henri Fayol, boshqaruv jarayonini 14 ta asosiy printsipga bo'lib, ushbu printsiplar tashkilotlarning samarali boshqarilishi uchun muhim deb hisoblagan. Bu printsiplar orasida 'tashkiliy birlik', 'rahbarlik', 'koordinatsiya' va 'nazorat' kabi tushunchalar mavjud. Boshqarishda yana bir muhim tushuncha - motivatsiya. Motivatsiya, xodimlar va rahbarlar o'rtasidagi aloqalarni mustahkamlashga yordam beradi va bu o'z navbatida tashkilotning umumiy samaradorligini oshiradi. Boshqarish nazariyasi doirasida xodimlarni rag'batlantirish va ularning ish faoliyatini oshirish uchun turli metodlar ishlab chiqilgan. Masalan, Maslowning ehtiyojlar piramidasi, xodimlarning motivatsiyasini tushunishga yordam beruvchi muhim nazariyadir. Ushbu nazariyaga ko'ra, xodimlarning ehtiyojlari ierarxik tartibda joylashgan bo'lib, dastlabki ehtiyojlar qondirilgach, keyingi ehtiyojlar paydo bo'ladi. Boshqaruv jarayonida samarali muloqot ham muhim o'rin tutadi. Muloqot, rahbarlar va xodimlar o'rtasida ishonch va tushunishni rivojlantiradi. Zamonaviy boshqaruvda kommunikatsion texnologiyalar va ijtimoiy tarmoqlarning rolini e'tiborsiz qoldirish mumkin emas. Boshqarish usullarining asosiy printsiplari va tushunchalari, tashkilotlar uchun muvaffaqiyatli boshqaruv jarayonini amalga oshirishda asosiy poydevor hisoblanadi.

Boshqarish usullarining asosiy tushunchalari va prinsiplari tushuncha va tatbiq etish jarayonida muhim o'rin egallaydi. Ushbu tushunchalar boshqaruv jarayonining samaradorligini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Boshqarish usulining asosiy tushunchalaridan biri - rejalashtirishdir. Rejalashtirish, tashkilotning maqsadlariga erishish uchun zaruriy resurslarni aniqlash va tartibga solishga yordam beradi. Tashkilot rejalashtirish jarayonida muayyan maqsadlarni belgilaydi va ularni amalga oshirish yo'llarini rejalashtiradi. Boshqarishning yana bir muhim tushunchasi - tashkilotning tuzilishi. Tashkilotning tuzilishi, uning ichki jarayonlarining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Tashkilotning tuzilishi, shuningdek, uning funktsiyalari va vazifalarini belgilaydi, bu esa rahbarlar va ishchilarning o'zaro aloqalarini tartibga soladi. Boshqarish usulining boshqa bir muhim prinsipi - rahbarlikdir. Rahbarlik jarayoni, ishchilarning motivatsiyasini oshirish va ularning ishga

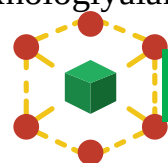

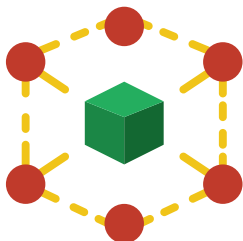

bo'lgan qiziqishini kuchaytirishga yordam beradi. Rahbar ishchilarga maqsadlarni belgilashda va ularni amalga oshirishda yordam berishi lozim. Tashkilot ichidagi rahbarlik jarayoni o'zaro aloqalar, kommunikatsiya va qaror qabul qilish tizimlariga bog'liq. Boshqarish usullarida nazorat qilish jarayoni ham muhim o'rin egallaydi. Nazorat, tashkilotning maqsadlariga erishish jarayonida yuzaga keladigan muammolarni aniqlash va ularga yechimlar ishlab chiqishga xizmat qiladi. Boshqarish usullari nazariyasida, asosiy tushunchalar va prinsiplarning o'zaro aloqasi, tashkilotning umumiy samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Boshqarish usullarining amaliy jihatlari tashkilotlarning kundalik faoliyatida qanday qo'llanilishini ko'rsatadi. Boshqarish usullarini amaliyotda qo'llash, muayyan tashkilotning maqsadlariga erishish uchun zarur bo'lgan resurslarni boshqarishda muhim ahamiyatga ega. Misol uchun, bir korxona o'zining strategik maqsadlariga erishish uchun ilg'or boshqarish usullarini joriy etishi mumkin. Boshqarish usullarini amaliyotda qo'llashda, quyidagi misollarni keltirish mumkin: birinchi navbatda, kompaniyada boshqaruv tizimini takomillashtirish uchun o'zaro aloqa tizimini joriy etish; ikkinchidan, xodimlarning malakasini oshirish va ularni motivatsiya qilish uchun treninglar o'tkazish; uchinchidan, resurslarni yanada samarali boshqarish uchun innovatsion texnologiyalarni joriy etish. Bu usullar orqali tashkilotlar o'zlarining samaradorligini oshirishga, xarajatlarni kamaytirishga va raqobatbardoshligini oshirishga erishadilar. Shuningdek, amaliy misollar orqali boshqarish usullarining qanday samarali qo'llanilishini ko'rsatish mumkin. Masalan, Amazon kompaniyasi o'zining yuqori samaradorligi orqali boshqarish usullarini qanday qo'llashini ko'rsatadi. Ushbu kompaniya, zamonaviy texnologiyalarni va ma'lumotlarni tahlil qilish usullarini qo'llab-quvvatlaydi, bu esa ularga tezkor va samarali qarorlar qabul qilish imkonini beradi. Boshqarish usullarini qo'llashda e'tiborga olish kerak bo'lgan jihatlar orasida muvofiqlik, innovatsion yondashuv va xodimlarning motivatsiyasi muhimdir. Boshqarish usullarining amaliy jihatlari tashkilotlarning raqobatbardoshligini oshirishda, shuningdek, ularning rivojlanish strategiyalarini amalga oshirishda muhim ahamiyatga ega.

Boshqarish usullarining amaliy jihatlari va misollari, nazariy asoslar bilan bir qatorda, tashkilotlarning muvaffaqiyatli faoliyat yuritishi uchun muhimdir. Amaliy jihatlar, boshqaruv nazariyasini hayotga tatbiq etishda qanday yondashuvlar va strategiyalarni qo'llash mumkinligini ko'rsatadi. Misol uchun, zamonaviy tashkilotlar ko'pincha agill boshqaruv yondashuvini qo'llaydilar. Agill boshqaruv, o'zgaruvchan sharoitlarga tez moslashish, jamoa ishini kuchaytirish va mijozlarning ehtiyojlariga tezkor javob berish imkonini beradi. Ushbu usul, dastlab dasturiy ta'minot ishlab chiqaruvchi kompaniyalarda qo'llanilgan bo'lsa-da, hozirda boshqa sohalarga ham kirib bormoqda. Misol sifatida, bir nechta kompaniyalar, masalan, Google va Amazon, agill boshqaruv yondashuvini muvaffaqiyatli tatbiq etish bilan tanilgan. Ular o'z xodimlariga mustaqil ish muhitini yaratish, tajriba o'tkazish va yangi g'oyalarni amalga oshirishga imkon berish orqali innovatsiyalarni rag'batlantiradilar. Boshqarish usullarining amaliy jihatlari, shuningdek, raqamli texnologiyalarni

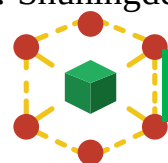

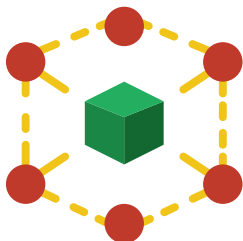

qo'llash orqali yanada rivojlanmoqda. Hozirgi vaqtda ko'plab kompaniyalar raqamli boshqaruv usullarini, masalan, big data, sun'iy intellekt va avtomatlashtirishni o'z faoliyatlariga qo'shmoqda. Bu texnologiyalar, boshqaruv jarayonlarini optimallashtirish, qaror qabul qilishni tezlashtirish va ishchi kuchini samaraliroq ishlatishga yordam beradi. Boshqarish usullarining amaliy jihatlari, shuningdek, tashkilotlarning ichki jarayonlarini va ishchilarni boshqarish jarayonlarini optimallashtirishga xizmat qiladi. Misol uchun, yaxshi boshqaruv tizimiga ega kompaniyalar, ishchilarining qobiliyatlarini va malakalarini samarali ravishda rivojlantirishga qaratilgan treninglar o'tkazadilar. Bu esa ishchi kuchining mahoratini oshirish va tashkilotning umumiy samaradorligini oshirishga yordam beradi.

Boshqarish usullarida yuzaga keladigan muammolar va yechimlar har bir tashkilot uchun muhimdir. Tashkilotlar boshqaruv jarayonida turli xil qiyinchiliklarga duch keladilar, bu esa ularning samaradorligini pasaytirishi mumkin. Masalan, bir necha muammolar mavjud: boshqaruv tizimining murakkabligi, ichki va tashqi muhitning o'zgarishi, xodimlarning motivatsiyasi pasayishi va resurslarning kamayishi. Ushbu muammolarni hal qilish uchun bir qator takliflar mavjud. Birinchidan, boshqaruv tizimini soddalashtirish va uning samaradorligini oshirish zarur. Bu jarayonda tashkilot ichidagi kommunikatsiya tizimini takomillashtirish, xodimlar o'rtasida o'zaro aloqa va hamkorlikni oshirish juda muhimdir. Ikkinchidan, xodimlarning motivatsiyasini oshirish uchun ularning malakasini oshirish va ularga qo'shimcha rag'batlar berish zarur. Uchinchi taklif esa resurslarni oqilona boshqarish va innovatsion yechimlarni joriy etishdir. Muammolarni hal qilishda zamonaviy texnologiyalar va boshqaruv nazariyalaridan foydalanish zarur. Boshqarish uchun o'ziga xos yondashuvlar va usullarni ishlab chiqish, tashkilotlarning o'zgaruvchan sharoitlariga mos ravishda muvofiqlashtirish lozim. Shu bilan birga, tashkilotlar o'z faoliyatlarini yanada samarali ravishda tashkil etish va boshqaruv jarayonlarida yuzaga keladigan muammolarni oldini olish uchun strategik rejalashtirishni amalga oshirishlari kerak.

Boshqarish muammolari, tashkilotlar uchun doimiy ravishda yuzaga keluvchi qiyinchiliklardandir. Zamonaviy sharoitlarda, raqobatbardosh muhit va tez o'zgarayotgan iqtisodiy sharoitlar tashkilotlar uchun yangi muammolarni keltirib chiqaradi. Masalan, xodimlarning motivatsiyasi, samaradorligi va ishga qiziqishining kamayishi - bu umumiy muammolardir. Shuningdek, rivojlanayotgan texnologiyalar bilan bir qatorda, boshqaruv jarayonlarida yuzaga keladigan axborot oqimini boshqarish ham muhimdir. Tashkilotlar zamonaviy texnologiyalarni o'z ish jarayonlariga integratsiya qilishda ko'plab qiyinchiliklarga duch kelishlari mumkin. Bular orasida, texnologiyalarni joriy etish uchun zarur bo'lgan moliyaviy resurslar, xodimlarning yangi texnologiyalarni qabul qilishga tayyorligi va mavjud jarayonlarni o'zgartirishga tayyorligi kabi muammolar mavjud. Ushbu muammolarni yechishda, rahbarlar o'z jamoalari bilan muloqot qilish va ularning fikrlarini inobatga olishlari zarur. Ularning fikrlari, rahbarlarga yangi usullar va strategiyalarni ishlab chiqishga yordam beradi. Buning uchun, tashkilotlarda ochiq muloqot madaniyatini rivojlantirish va xodimlar o'rtasida ishonchni mustahkamlash muhimdir. Shuningdek,

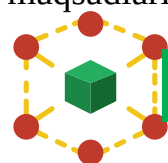

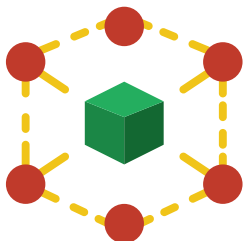

boshqaruv jarayonlarini optimallashtirish uchun treninglar va seminarlar o'tkazish, xodimlarning kasbiy malakalarini oshirishga yordam beradi. Boshqaruv muammolarini yechish uchun yana bir muhim chora - innovatsion yondashuvlarni amalga oshirishdir. Tashkilotlar, o'z faoliyatlarini yangilash va raqobatbardoshligini oshirish uchun yangi texnologiyalarni o'rganishlari va joriy etishlari zarur. Masalan, O'zbekistonning ayrim kompaniyalari yirik xalqaro kompaniyalar bilan hamkorlik qilib, innovatsion loyihalarni amalga oshirishga kirishgan. Ushbu loyihalar, tashkilotlar uchun yangi imkoniyatlarni yaratadi va ularning rivojlanishiga yordam beradi. Boshqaruv muammolarini yechish uchun zarur bo'lgan yana bir omil - bu barqaror rivojlanish tamoyillarini qo'llashdir. Tashkilotlar, o'z faoliyatlarida barqarorlikni ta'minlash va ijtimoiy mas'uliyatni hisobga olishlari zarur. Bu, ular uchun raqobatbardoshlikni oshirishga va ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishga hissa qo'shishga yordam beradi.

Boshqarish usullarida muammolar va ularning yechimlari, tashkilotlarning samaradorligini oshirishda alohida ahamiyatga ega. Boshqarish jarayonida uchraydigan muammolar, ko'pincha resurslarni samarali boshqarish, ishchilar motivatsiyasi, o'zaro aloqalar va kommunikatsiya tizimlarida yuzaga keladi. Eng keng tarqalgan muammolardan biri - rahbarlik va ishchilar o'rtasidagi aloqa kamchiligi. Bu muammo, tashkilotda noaniqlik va beqarorlikka olib kelishi mumkin. Ushbu muammoni hal qilish uchun, tashkilotlarda ochiq va samarali kommunikatsiya tizimlarini o'rnatish zarur. Boshqaruv rahbarlari, ishchilar bilan muntazam ravishda muloqot qilishi va ularga o'z fikrlarini bildirish imkonini berishi lozim. Boshqa bir muammo esa, ishchilar motivatsiyasini oshirishdir. Ko'pgina tashkilotlarda ishchilarning motivatsiyasi pasaymoqda, bu esa ularning ish samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Bu muammoni hal etish uchun, rahbarlar ishchilarga rag'batlantiruvchi yoki mukofot tizimlarini o'rnatishlari, shuningdek, ularning fikrlariga e'tibor berishlari lozim. Boshqarish usullaridagi yana bir muammo - texnologiyalarning tez o'zgarib borishi va ularga moslashish qiyinchiliklaridir. Tashkilotlar zamonaviy texnologiyalarga moslashishda qiyinchiliklarga duch kelishlari mumkin. Ushbu muammoni bartaraf etish uchun, tashkilotlar innovatsion uslublarni va yangi texnologiyalarni o'rganishga va ularni tatbiq etishga tayyor bo'lishlari zarur. Shuningdek, malakali xodimlarni tayyorlash va ularni yangi texnologiyalar bilan tanishtirish ham muhimdir. Boshqarish usullaridagi muammolarni bartaraf etish, tashkilotlarning raqobatbardoshligini oshirishga va samaradorlikni yaxshilashga yordam beradi.

Xulosa. Boshqarish usullarining turlari va mohiyati tashkilotlarning muvaffaqiyatli faoliyat yuritishi uchun juda muhimdir. Ushbu tadqiqotda olingan natijalar boshqarish usullarini chuqur o'rganish va ularni amaliyotda qo'llash zaruratini tasdiqlaydi. Boshqarish usullarining nazariy asoslari, asosiy tushunchalari va amaliy jihatlari tashkilotlarning raqobatbardoshligini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Shuningdek, muammolar va ularning yechimlari, tashkilotlar uchun strategik rejalashtirish va boshqaruv jarayonlarini yanada samarali tashkil etishda zarurdir. Shunday qilib, boshqarish usullarini o'rganish va ulardan foydalanish, tashkilotlarning strategik maqsadlariga

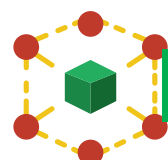

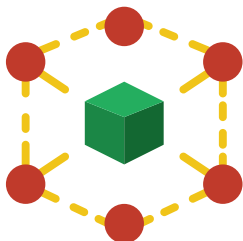

erishish uchun muhim ahamiyatga ega. Tashkilotlar o'z faoliyatlarini samarali ravishda tashkil etish uchun boshqarish usullarini qo'llashda innovatsion yondashuvlar va zamonaviy texnologiyalardan foydalanishlari zarur. Natijada, boshqarish usullarini chuqur o'rganish va ularni amaliyotga tatbiq etish, tashkilotlarning rivojlanishida ijobiy o'zgarishlar yuzaga keltiradi. Shu bilan birga, kelajakda boshqarish usullarini o'rganishga doir tadqiqotlar davom ettirilishi kerak, chunki bu soha doimiy ravishda rivojlanib bormoqda.

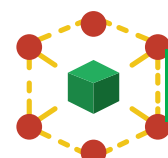
Boshqarish usullarining turlari va mohiyati har qanday tashkilotning muvaffaqiyatli faoliyat yuritishi uchun muhim ahamiyatga ega. Ushbu tadqiqotda boshqarish usullarining nazariy asoslari, asosiy tushunchalari va amaliy jihatlari, shuningdek, muammolari va ularning yechimlari ko'rib chiqildi. Boshqarish jarayonini samarali amalga oshirish uchun zamonaviy yondashuvlar va usullarni qo'llash zarur. Boshqaruv nazariyasidagi yangiliklar va zamonaviy texnologiyalar, tashkilotlarning muvaffaqiyatini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Tashkilotlar, o'z faoliyatlarida innovatsion yondashuvlar va zamonaviy boshqaruv usullaridan foydalanib, raqobatbardoshligini oshirishlari lozim. Shuningdek, xodimlarning motivatsiyasini oshirish va ularning ish faoliyatini yaxshilash uchun rahbarlar ochiq muloqot va ishonchli muhit yaratishlari zarur. Boshqaruv muammolarini yechish uchun esa, tashkilotlar innovatsion yondashuvlarni va barqaror rivojlanish tamoyillarini hisobga olishlari kerak. O'zbekiston misolida esa, davlat va xususiy sektor o'rtasida samarali hamkorlik o'rnatish, boshqarish usullarini rivojlantirish va innovatsion loyihalarni amalga oshirishda muhim ahamiyatga ega. Umuman olganda, boshqarish usullarining turlari va mohiyati zamonaviy tashkilotlar uchun muhim poydevor hisoblanadi va bu jarayonda rahbarlarning roli katta. Tashkilotlar o'z faoliyatlarida zamonaviy yondashuvlar va usullarni qo'llab-quvvatlash orqali o'z maqsadlariga erishishlari mumkin.

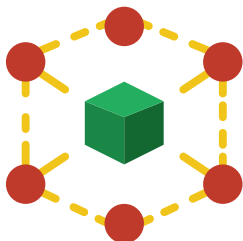
Ushbu tadqiqot ishida boshqarish usullarining turlari, ularning mohiyati, nazariy asoslari, amaliy jihatlari va muammolari ko'rib chiqildi. Boshqarish usullari tashkilotlarning muvaffaqiyatli faoliyat yuritishi uchun zaruriy vositalardan biridir. Boshqarish usullarining nazariy asoslari, tarixiy rivojlanishi va zamonaviy sharoitlarda qanday qo'llanilishi, tashkilotlarning raqobatbardoshligini oshirishga yordam beradi. Amaliy jihatlar esa, boshqaruv nazariyasini hayotga tatbiq etishda va tashkilotlar ichidagi jarayonlarni optimallashtirishda muhim rol o'ynaydi. Boshqarish usullaridagi muammolarni aniqlash va ularni hal etish, tashkilotlarning samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Kelajakda, boshqarish usullarini rivojlantirish va yangi yondashuvlar kiritish orqali, tashkilotlar o'z faoliyatlarini yanada samaraliroq va raqobatbardosh bo'lishini ta'minlashlari zarur. Ushbu tadqiqotda berilgan takliflar va tavsiyalar, tashkilotlar boshqaruvini yaxshilash va ularning muvaffaqiyatini oshirishga xizmat qiladi.

1. Ochilova Khilola (2025). The concept of privileges and its essence. International journal of artificial intelligence, American Academic publishers, volume 05, issue 11, 2025 – page 930-933
<https://www.academicpublishers.org/journals/index.php/ijai/article/view/7734/8567>.
2. Latipov, Ashur Ali and Khamraev, Abdulkhofiz, The Experience of Implementing Digital Innovations in the U.S. Startup Ecosystem and the Opportunities for Application in Uzbekistan (October 15, 2025). Available at
SSRN: <https://ssrn.com/abstract=5608930> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.5608930>
3. Ochilova Khilola. (2025). The Essence and Types of Material and Non-Material Compensations. American Journal of Economics and Business Management, 2025, 8(11), page 5568-5578/
<https://www.globalresearchnetwork.us/index.php/ajebm/article/view/4167/3656>.
4. Усманова, Н. М. (2023). МЕНЕЖМЕНТДА ИСТЕЪМОЛЧИЛАР МУНОСАБАТЛАРИНИ БОШҚАРИШГА МЕТОДИК ЁНДАШУВЛАР. *Экономика и социум*, (6-2 (109)), 1064-1067.
5. Ochilova X.N., Obloberdiyev V.A. (2025). Journal of marketing, business and management (JMBM)/ Vol. 4 ISSUE 5 NOVEMBER 2025- page 2/51-2/55.
6. Hamrayev, A., & Latipov, A. A. (2025). HR ANALYTICS IN INDUSTRY 4.0: FORECASTING AND MANAGING EMPLOYEE PERFORMANCE THROUGH ARTIFICIAL INTELLIGENCE. *Humansciences: Journal of Human Sciences*, 1(1), 59-62. <http://humansciences.uz/index.php/hs/article/view/28>
7. Zafarovich, A. J., & Marupovna, U. N. (2025). BARQAROR TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA EKOLOGIK MENEJMENTNING O‘RNI. *INTERNATIONAL JOURNAL OF INTEGRATED SCIENCES*, 1(1).
8. Marupovna, U. N. (2025). SANOAT KORXONALARIDA RESURSLARNI BOSHQARISHNING XORIJ TAJRIBALARI. *Raqamli iqtisodiyot (Цифровая экономика)*, (13. I), 1955-1965.
9. Ochilova Khilola (2025). Evaluation of the competitiveness of management efficiency in higher education institutions. International Bulletin of applied Science and Technology. IF=9.2. IBAST ISSN: 2750-3402/ Volume 5, Issue 05, May.2025 – 569-575.
<https://doi.org/10.5281/zenodo.15572813>
10. Ochilova Khilola. (2025). Ways of assessing management efficiency in higher education institutions in the conditions of an innovative economy. International Bulletin of applied Science and Technology. UIF=9.1/S|IF=7.53. IBAST ISSN: 2770-9124/ Volume 5, Issue 05, May.2025- 187-193–. <https://doi.org/10.5281/zenodo.15572706>
11. Latipov, Ashur Ali and Umarova, Muzira (2025) *INVESTITSIYA STRATEGIYASI VA UNING MENEJMENTDAGI O‘RNI*. Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари

TECHNICAL SCIENCE RESEARCH IN UZBEKISTAN

ISSN (E): 2992-9148 SJIF 2024 = 5.333 [ResearchBib Impact Factor: 10.77 / 2025](#) VOLUME-4, ISSUE-6

Актуальные проблемы социально-гуманитарных наук Actual Problems of Humanities and Social Sciences., 5 (4s). ISSN 2181-1342 <https://scienceproblems.uz/index.php/journal/artic...>

